

Telefon št. 30-40

VOJNI INVALIDI

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
OBLASTNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja vsakega 25. v mesecu. Posamezna številka 1 Din. — Naročnina mesečno 1 Din. — Rokopisi se ne vračajo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Št. Peterska vojašnica. Telefon št. 30-40.

Kongres S. I. A. M. A. K.-a

Veliki dnevi so bili dnevi v Beogradu od 19. do 26. septembra 1935, ki bodo zapisani v zgodovini borbe za svetovni mir na častnem mestu in na novi strani. Te dni je zboroval v Beogradu Mednarodni kongres bivših bojevnikov in vojnih invalidov desetih evropskih držav, in kongres Udruženja vojnih invalidov Jugoslavije, XI. po številu.

Prvič po svetovni vojni so se zbrali v Beogradu delegati Siamaka, to je Mednarodne organizacije vojnih invalidov in nekdanjih bojevnikov iz svetovne vojne. Na impozantnem Invalidskem domu je prvič zavihrala zastava Siamaka. Ta zastava je sestavljena iz barv držav, ki so članice mednarodne invalidske in bojovniške organizacije. Na eni strani zastave je zapisano: »Mir med narodi«, na drugi pa: »Siamac 1935.« Zastavo so projektirali jugoslovenski zastopniki vojnih invalidov po sklepu biroja v Pragi, kumoval pa ji bo prihodnje leto Henderson, predsednik razorožitvene konference.

V svečani dvorani novega Invalidskega doma je bil otvorjen kongres Siamaka. Udeležilo se ga je 150 delegatov iz 10 evropskih držav, ki predstavljajo okrog 40 bojovniških, dobrovoljskih in invalidskih organizacij v Evropi. Prvi seji kongresa je prisostvovalo tudi 44 jugoslovenskih patriotskih, humanih, znanstvenih in drugih društev. A od zastopnikov vlade minister socialne politike in narodnega zdravja g. Mirko Komnenović, zastopnik ministra vojske in mornarice general g. Cukavac, predsednik beograjske občine in istočasno zastopnik beograjskega Fidaka g. Ljuba Stefanović, člani diplomatskega zbora in inozemski vojaški atašeji, zastopniki senata in Narodne skupščine. V dvorani so bile razobešene zastave vseh držav iz katerih so bili delegati in zastava Siamaka. Svečanost se je čutila vsepovsod, in videlo se je, da so bivši bojevniki in vojni invalidi stopili odločno na plan, da izpregovore odločno besedo o miru sveta in proti vojni.

Predsednik Središnjega odbora Udruženja vojnih invalidov tovariš Božo Nedić je otvoril kongres in podal izčrpno poročilo o aktivnosti Siamaka in njegovih organizacij od zadnjega kongresa do danes.

Na predlog francoskega delegata Rene Cacena se je konstituiralo kongresno predsedstvo in so bili izvoljeni: Predsednik, general Marko Nikiforov, častni predsednik udruženja vojnih invalidov v Bolgariji in Marc Heraut (Ero), predsednik francoskih frontnih bojevnikov iz solunske fronte. Podpredsedniki: Ludvik Stachečki, podpredsednik poljskih invalidov, Andersen, predsednik danskih invalidov, polkovnik Georgiu, podpredsednik romunskih invalidov, Leon Sihrava, delegat češkoslovaških legionarjev in Lujo Lovrič, predsednik organizacijskega odbora za kongres.

Po svojem poročilu in pozdravnem govoru je predsednik Udruženja vojnih invalidov Jugoslavije dal besedo gospodu Ministru socialne politike in narodnega zdravja,

ki je s svojim pozdravnim govorom otvoril kongres.

Govoril je:

Kraljevska vlada mi je poverila misijo, da otvorim XI. kongres Mednarodne konference udruženja vojnih invalidov in bojevnikov iz svetovne vojne, ki so prišli v Beograd in se s tem odzvali srčnemu vabilu svojih jugoslovenskih tovarišev.

Prvič, odkar obstoji Siamak, ta mednarodna zveza invalidov, si je izbral za svojo redno letno zborovanje Jugoslavijo, mesto Beograd, kjer so pred 21. leti počili prvi topovski streli. Prepričan sem, da ste prišli v tako velikem številu v Beograd zato, da pokažete svojo pozornost in simpatije jugoslovenskim vojnim invalidom in bivšim bojevnikom, svojim tovarišem v bojih in trpljenju. Hoteli ste tudi izkazati čast spominu Velikega kralja, ki je padel v službi miru, čegar največji branilci ste ravno vi.

Sredi moralnih in gospodarskih stisk, ki jih preživljajo narodi in spričo nevarnosti, ki se zgrinja nad mirom, ste hoteli s tem, da ste prišli v Beograd, še bolj okrepiti svojo povezanost in pokazati še večjo zvestobo osnovnim ciljem, ki so vas vodili pri ustanovitvi Siamaka. Finančna kriza, ki jo trpe opustošene države in gospodarska kriza, ki ne pozna primere v zgodovini, sta povsod povzročili omejitve v proračunih, ki so prizadele tudi vojne žrtve.

Jugoslovenska vlada ima vse to pred očmi in se zaveda svojih dolžnosti do tistih, ki so se žrtvovali za obrambo domovine. Zato se je zmerom trudila, da ustreže željam jugoslovenskih vojnih invalidov, toda morala je upoštevati tudi razmere in sredstva, s katerimi razpolaga. Z največjo pozornostjo je pred kratkim proučila želje, ki jih je dobila radi izboljšanja sedanjega položaja jugoslovenskih vojnih invalidov in moje ministrstvo je s soglasjem kraljevske vlade izdelalo spremembe, ki bodo v kratkem predmet zakonskega načrta. Srečen sem, da vam lahko sporočim ta sklep baš pri otvoritvi tega kongresa v Invalidskem domu, dobro poznavajoč iskreno solidarnost, ki družijo vse bojevnike, ne glede na to, karemu taboru so v vojni pripadali.

Težak položaj preživljajo narodi. Toda v razburljivem času, v katerem ži-

vimo, nam dviga duh zavest, da ljudje, ki so se bojevali v vojni, ne izgubljajo upanja. Vi hočete z vso bojovniško energijo obvarovati mir, ker je najvišji smisel za žrtve, ki ste jih tako plemenito doprinesli med vojno. Iskreno vam želim uspeha pri vašem delu in vaši veri v boljše bodočnost. Izjavljam, da je XI. skupščina mednarodne zveze vojnih invalidov in bivših bojevnikov otvorjena.

Ploskanje in burni pozdravi so polnili dvorano.

Vstal je predsednik kongresa general Nikiforov, ki je rekel med drugim:

Vaše zaupanje me je pozvalo, da sem predsednik kongresa Siamaka. Ta vaša izvolitev, s katero ste mi izkazali svoje zaupanje, ni samo akt vljudnosti k bivšemu bojevniku Siamaka, temveč vaša želja, da povdarite duh, ki vlada v tej organizaciji, duh, ki jo karakterizira. Istočasno izražate s tem svojo pazljivost srečni izpremembi, ki je nastopila v zunanjih odnošajih v splošnem, a posebno pa med našima narodoma, ki sta si soseda. Srčna hvavam za to.

Ljudje, iz katerih sestoji Siamak, so bivši bojevniki, od katerih je velika večina invalidov. Mi smo se borili na fronti, vršili svojo dolžnost. Ko pa je bilo zatišje, ko smo čepeli v rovih, smo mnogo mislili. Zaključek naših razmišljanj je bil: Vojna je največja nesreča za narode in mir največje blagostanje. In vsak za sebe, brez vsakega vpliva, je sklenil, da je mogoče vedno nekak način, da se prepreči vojna in da je treba na tem polju naporno delati in se boriti. Ta način so zblizevanja in razumevanja med narodi in z narodi. In radi teh razlogov je postal Siamak v svoje štatute sledeče cilje: Organizacija pravičnih odnošajev med Udruženji vojnih invalidov, vojnih žrtev in bivših bojevnikov. Zaščita materijalnih in moralnih interesov vojnih žrtev in bivših bojevnikov. Aktivno sodelovanje v izboljšanju odnošajev in v čuvanju splošnega miru.

General Nikiforov je podrobneje govoril o ciljih te velike organizacije, ki je v službi svetovnega miru in žel obilo priznavanja.

Dobil je besedo zastopnik Društva narodov, francoski invalid, ka-

petan Crapon, ki je kot delegat sekcije za razorožitev. Govoril je:

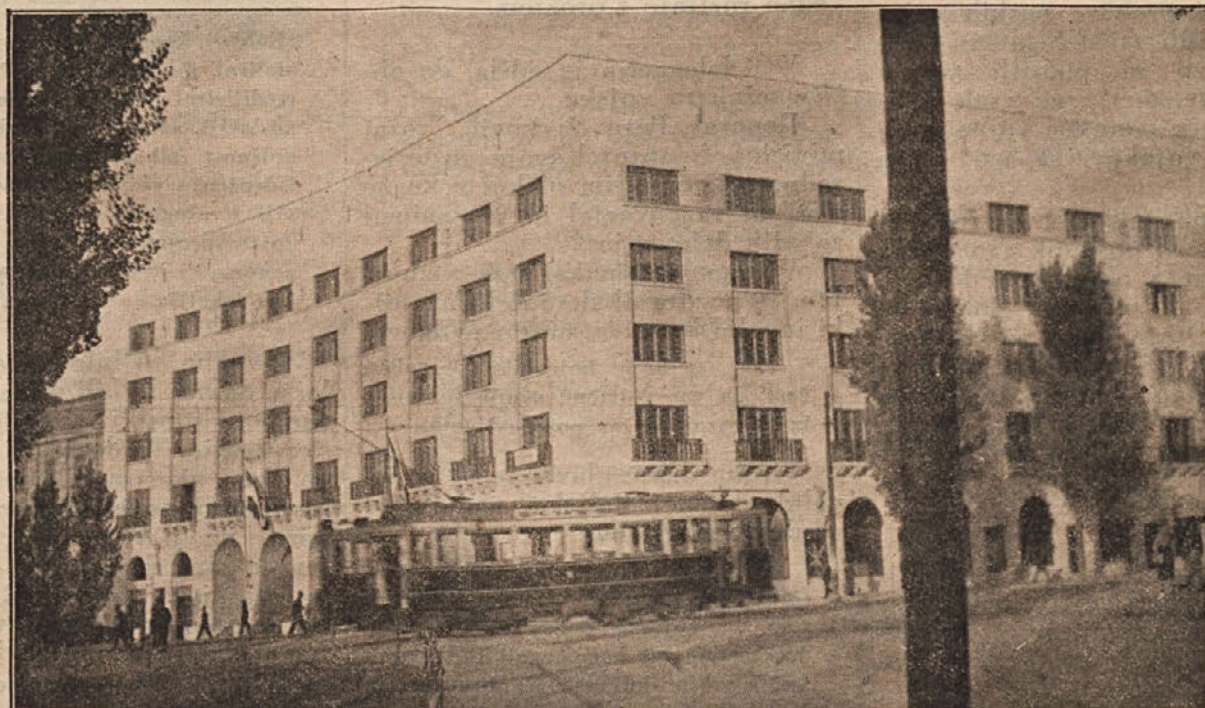
»V imenu generalnega tajništva Društva narodov sem prišel, da pozdravim vaš XI. kongres.«

Častital je organizatorjem kongresa na uspešnem delu, se zahvalil jugoslovenskim tovarišem - invalidom za gostoljubnost in obžaloval, da ni mogel priti zastopnik od mednarodnega biroja dela na kongres radi važnih in nujnih del, ki so zdaj na dnevnem redu v mednarodnem biroju dela. Nato je nadaljeval:

»Čeprav prihajam v vašo sredo prvikrat, vem, da je vaša akcija naslovljena na pakt Društva narodov in delate po direktivah tega pakta. Ta akcija vojnih invalidov in bivših bojevnikov je lahko zelo učinkovita in pomembna, če bo vsaka skupina v svoji državi nudila vladi močno podporo. Društvo narodov bo močno, ker je Društvo narodov to in takšno, kakršni so njegovi člani.

Naj bodo kritike zoper Društvo narodov kakršnekoli, vendar je ono v današnjem času mednarodni organizem, ki omogoča, da se ovira in zavira na nevarni strmini viseča vojna psihoza. Nepotrebno je, da bi vas spominjal, koliko je s svetovno vojno trpela naša generacija, koliko smo vse mi pretrpeli in se borili vsaj z nado, da vsaj naši otroci ne bodo deležni teh grozot. Zato se vam zahvajujem za velike napore, ki ste jih imeli in za velike rezultate, ki ste jih dosegli. Ti rezultati so sigurna garancija, da se bodo uspehi še povečali.«

Delegat beograjske občine in predsednik Fidaka, Ljuba Stefanović, je opravičil predsednika občine Vlado Ilića, ki ni mogel priti h kongresu, ker je moral na pogreb umrlega bivšega predsednika jugoslovenske vlade dr. Marinkovića. Pozdravil je kongres v imenu jugoslovenskih bivših bojevnikov, ki so, kakor tovariši iz drugih držav, člani Siamaka, in istotako občutili strahote zadnje vojne ter izreka priznanje pionirjem pravice in pionirjem za zblizevanje narodov, znanim in neznanim borcev miru, ki so na delu združeni v medna-

Novi Invalidski dom v Beogradu.

rodni organizaciji vojnih invalidov in bivših bojevnikov.

V imenu 3 milijonov 500 tisoč članov narodne zveze bivših francoskih bojevnikov je Francoz Barbaš pozdravil kongres. Njegov govor je izzvenel z željo in zahtevo, da se ne sme vojna nikjer več ponoviti in na to naj delajo vse vojne žrtve vsega sveta in pomagajo Društvu narodov.

Zadnji dopoldanski govornik je bil predsednik bivših bojevnikov židovske narodnosti Stajšni.

Predsednik francoskih bojevnikov s Solunske fronte Marc Heraut se je zahvalil udeležencem za prisotnost in podčrtal pomen te mednarodne organizacije.

Kongres je nadaljeval zasedanje popoldne ob treh, ko se je začel poslovni del dnevnega reda.

Delegati Siamaka so pri svojem prihodu v Jugoslavijo bili kaj prisrčno sprejeti.

Najpreje so se podali na Avalo in tam so počastili spomin neznanega jugoslovenskega junaka. Odbor Siamaka je položil lep venec v imenu vseh delegatov, posebna venca pa sta bila položena od angleške delegacije in od svetovne organizacije bivših židovskih bojevnikov. Potem je sledilo romanje na Oplenac, kjer so delegacije položile vence na grob velikega bojevnika in viteza kralja Aleksandra. V Arandjelovcu so bojevnike in invalide prisrčno pozdravljali šumadijci. Vzkliki so navdušeno doneli: Živeli bojevniki! Živeli invalidi! Živio Siamak! Živela Jugoslavija! Živel kralj Peter II.

Drugi dan so delegati obiskali vsa vojaška pokopališča v Beogradu. Impozantna grupa tujcev, mnogi od njih težki invalidi, ljudje pohabljeni, izmrcvarjeni od svetovne vojne, je izkazala prvo svojo dolžnost, preden začne z delom, da je obiskala tiste svoje tovariše, ki spe večten sen, da poiščejo grobove svojih tovarišev. Brez mržnje, brez jeze, samo s sočutnim pozdravom in spominom so stopali ob raznovrstnih vojaških grobovih.

Najprej so se ustavili pred spomenikom branilcev Beograda, ki se dviga nad kostmi vojakov, padlih v obrambi Beograda. Nato so, brez vsakega programa ali načrta, a nekako po podzavestni logiki, odšli na grobove avstrijskih vojakov. Bil je navzoč odpravnik poslov avstrijskega poslaništva g. dr. Schmidt.

Na bolgarskih grobovih, kjer je delegate čakal bolgarski minister g. Dima Kazasov in bolgarski vojni odposlanec polkovnik g. Markov, je bil istotako opravljen kratek obred. Le da je tu Bolgarka ga. Djakova imela kratek govor, samo nekoliko besed, s katerimi je pokazala, da še niso zaceljene rane, ki jih je zadala svetovna vojna človeštvu, in da treba vse sile napeti, da ne pride nikdar več do vojne.

Na tem sestanku ni bilo navzočih vojnih invalidov Rusov, ne belih, ne rdečih. Ali to ni motilo nikogar. Tudi grobove ruskih vojakov so posetili vsi delegati in ostalo občinstvo in položili venec, spomnivši se, da je na vseh bojiščih v dnevih svetovne vojne mnogo ruskih vojakov, ki spe večten sen.

Obisku na italijanskih grobovih je prisostvoval poslanik grof Viola di Compalto, a obredu na francoskih grobovih minister Rober de Dampjer z osebjem poslaništva. Ker je tudi tu pokopan angleški vojak, kapetan Klantom, je članica britanske delegacije, Mis Make, položila šopek cvetja na njegov grob. Bil je ob enem tudi njen znanec.

Poslednji obisk je veljal grobovom nemških vojakov. Poslednji in morda najbolj gniljiv obisk, ker je poginulim nemškim vojakom položil venec bivši predsednik Siamaka, Viala.

Popoldne so bili obiski.

Prvi obisk je veljal predsedniku vlade dr. Milanu Stojadinoviću.

V veliki dvorani za ministrske seje so okrog 4. ure popoldne zavzeli prostore delegati, razdeljeni po skupinah, katerim državam pripadajo.

Predsednik vlade in minister za zunanja dela dr. Stojadinović je vstopil.

Tajnik Siamaka, Žan Raul Divald, ki je drugače beograjski Francoz, je sprejel predsednika vlade in mu predstavil šefe in članke delegacij.

Prvi po vrsti so bili Belgijci. Za njimi Bolgari, katerim na čelu je bil general Nikiforov. Predsednik vlade, ki je dotlej govoril francoski, je rekel po srbski:

— Mi se pa razumemo dobro v naših domačih jezikih!

— Razumemo se!

Predsednik vlade je izrazil svoje zadovoljstvo, da vidi bolgarsko delegacijo v tako lepem številu. General Nikiforov mu je odgovoril:

— Saj smo sosedi. Potrebno je, da se vidimo.

— Da, res je, in čim večkrat. Kri ni voda, — je odgovoril predsednik vlade.

Z danskim delegatom je govoril nemški, a trenotek na to zopet po francoski s predsednikom francoske delegacije, univerzitetnim profesorjem in zastopnikom Francije v Društvu narodov, Rene Cacenom. Poznata se s predsednikom vlade že od preje, najbolj pa iz spisov juristične literature, v kateri zavzema Cacen zelo odlično mesto.

Vsem delegatom vseh držav je predsednik vlade stisnil roke in se z njimi pogovarjal. Z zastopnikom Poljske, s slepim majorjem Wagnerjem je razgovarjal zelo prisrčno.

— Poljska, žalibog, mi še ni poznana.

— Pa pridite, gospod predsednik.

— Prvo priliko bom izkoristil.

Tu stoji delegati Romunije, Čehoslovaške. Z njimi se je razgovarjal predsednik vlade dalj časa. Ko je bil sprejem končan, je rekel:

— Prav veseli me, da sem vas videl. Bratje smo.

Tedaj je Žan Raul Divald predstavil zadnjega gosta:

— Zdaj, gospod predsednik, ko ste videli delegate vseh narodov, dovolite, da vam predstavim delegata Društva narodov, kapitana Krapona.

Nato je predsednik Siamaka imel govor in v svojem govoru je naglasil:

»Pred 21. leti se je vojna začela z bombardiranjem Beograda, danes pa iz Beograda Siamak pošilja vsem svoj klic: miru, miru, miru...«

Grobna tišina je zavladala po sejni dvorani ministrstva, ko je izpregovoril te besede predsednik Siamaka, kakor da bi delegati poslušali pazljivo, če jih slišijo vsepovsod po vsem svetu vsi, ki še vedno rožljajo z orožjem.

Vsa delegacija je odšla, da obišče ministra vojske.

General Pera Živković, vojni minister, je sprejel svoje goste izredno prisrčno, jim stiskal roke, se z njimi razgovarjal in se zanimal za njih delovanje.

V imenu Siamaka, sam razburjen, je pozdravil slepi delegat, težki invalid brez oči, major Wagner:

»Za nas bivše bojevnike je velika čast, da vas v imenu svojih tovarišev iz 10 raznih držav pozdravljamo.«

Visoko držeč glavo, je slepi invalid, delegat Poljske, nadaljeval z odločnim glasom:

»Mi, bivši bojevniki, hočemo mir. Čuvali ga bomo. Mi nismo politiki, Mi smo na bojiščih dobro vršili svojo dolžnost in mi bomo znali tudi danes vršiti svojo dolžnost, da branimo in čuvamo mir med narodi.«

Govoril je o Jugoslaviji in ji oddal iskreno priznanje, da se je jugoslovenski narod vedno izkazal za borca miru:

Nato je nadaljeval:

»Mi, gospod general, vidimo vaše miroljubne napore. In prosim vas, sprejmite v imenu Udruženja vojnih invalidov in bivših bojevnikov zagotovilo, da gre naše delo sporedno z delom vaše države za svetovni mir.«

Vojni minister, general Živković, je stopil k majorju Wagnerju, stisnil mu roke in odgovoril:

»Srečen sem, da mi je dano, da vas vidim in prosim vas, da verujete v moje in naše najsrčnejše občutke.«

S tem je bil obisk končan.

Na seji kongresa je predsednik kongresa, general Nikiforov, dal izčrpen referat o invalidskih pokojninah 1934 in 1935. Ko je povdaril cilj te velike mednarodne organizacije in obrisal splošno situacijo in položaj invalidov, je izčrpno obrazložil vprašanje vojnih žrtev in kako jim pomoči. Razpolagal je z ogromnim materijalom in ga je nemogoče vsaj drobec zabeležiti v ozkih prostorih »Vojnega Invalida«. Na podlagi vseh teh informacij in podatkov bo moral Siamak voditi dela in akcije za zboljšanje položaja vojnih žrtev.

Vnela se je živahna debata, v katero so posegli vsi delegati in izčrpno pretresali vsa vprašanja in načrte. Seja je trajala z odmori tri dni. Sprejetih je bilo 7 resolucij, iz katerih je najvažnejša o zahtevi miru.

Mednarodna zveza udruženja bivših bojevnikov in vojnih žrtev (SIAMAK), ki je zborovala v Beogradu od 19. do 22. septembra 1935 — pravi med drugim resolucija, — in ki je izraz volje dva in pol milijona članov, ki so si naredili cilj organizirati evropski in svetovni mir s pomočjo Društva narodov, smatrajoč, če je Društvo narodov moglo na mirni način izravnati vprašanje Sarske oblasti in ublažiti madžarsko-jugoslovansko napetost, da bo tudi v bodoče znalo poskrbeti vse in je njegova dolžnost, da poskrbi in da uveljavi mednarodno disciplino, ko je zasnovana na pravni in moralni avtoriteti Društva narodov. Kongres izjavlja, da je pogoj za moralo in neobhodno funkcioniranje društva, uveljavljanje kolektivne discipline. Stojimo pred zelo resnim položajem italijansko-abe-sinskim, ki predstavlja nevarnost za svetovni mir in vemo, da hoče in bo Društvo narodov uveljaviti to zadevo na miren način. Bivši bojevniki obsojamo vsak kakršenkoli akt, ki bi povzročil novo vojno.

Poleg te resolucije so bile sprejete še druge resolucije, kakor o merah, kako se naj omili brezposelnost vojnih žrtev, o položaju vojnih žrtev, o odnosih med Siamakom in omladino, o položaju oslepelih v vojni in naposled o raznih upravnih vprašanjih. Ravnotako je bila sprejeta resolucija o položaju vojnih žrtev v Jugoslaviji, ki glasi:

»Enajsti kongres Siamaka, ko je konstatiral, da je zakon iz leta 1929 zelo modifikiral položaj vojnih žrtev v Jugoslaviji, smatra kot svojo dolžnost in dolžnost odbora Siamaka da pomaga Udruženju vojnih invalidov v Jugoslaviji v njegovih naporih, da se zagotovi sprejem projekta invalidskega zakona, ki je izdelan tako, da se ta zakon izboljša.«

Živahna je bila debata o predlogu, da naj bi bili v Siamaku vključeni tudi ruski invalidi iz Sovjetske Rusije. To doslej ni bilo mogoče, ker niso mogli dostaviti tem invalidom povabil. Naroča se odboru, da povede razgovore med francoskimi bojevniki in ruskimi bojevniki v Sovjetski Rusiji, da bi jih mogli tovariši bojevniki vsega sveta čimpreje pozdraviti.

H koncu kongresa je bila izvoljena nova uprava Siamaka. Na

Aleksander I. Zedinitelj.

mesto dosedanjega predsednika Božidara Nedića, je bil izvoljen čehoslovaški legionar Lev Sihrava, a za častnega predsednika Božidar Nedić. Za podpredsednike Bolgar, general Marko Nikiforov, narodni poslanec, predsednik poljskih invalidov in v vojni oslepelih, major Edvin Wagner ter generalni tajnik nacionalne federacije bivših bojevnikov in invalidov v Franciji Delaoš. Za generalnega tehničnega tajnika pa svetnik Žan Raul de Divala.

Na banketu, ki je bil prirejen v čast delegatom Siamaka, je profesor Pišo, delegat Francoske, imel lep govor, katerega je končal s pozivom:

»Siamak želi, da mora biti vsak vojni invalid, vsaka vojna vdova in vsaka vojna sirota preskrbljena in zaščitena.«

Beograjsko pevsko društvo je zapelo »Hej Slovani« in deseti šopek Mokranjčevih pesmi. Solista ga. Ruža Denić in solist g. Milan Timorić pa več narodnih pesmi.

Tako je bil končan XI. kongres Mednarodne zveze vojnih invalidov in bivših bojevnikov Siamaka.

Mirko Kunčič:

Na cesti

S koščeni telesom na berglje oprt ob cesti stoji, blede kakor smrt. Roké vso noč tipljejo blodno predse, a daleč so zvezde — predaleč za nje. Mlad dečko gre mimo, zagleda se vanj, oči zagore mu iz pravljicnih sanj: — Joj, očka, poglej! Je to divji mož? — Ne, sinko moj, to je ubog invalid. Izgubil je v vojni nogo in vid. — Kako pa bilo je to, očka, povej! — Takrat je imel komaj osemnajst let in že so ga v sukno vojaško vteknil, čez rame obesili mu bajonet in v strelske ga jarke morit napodili. Tri leta, moj sinko, je stradal, trpel. Nekoč pa roké v črno noč je razpel in kriknil do zvezd... Iz treh strašnih ran

je brizgnila kri kakor vrelci na dan. Iztekle oči so zavezali mu, razbito nogo pa odrezali mu. Ko zvijal se je kakor črv v bolečinah, prišla je gosa, generalova žena. Vsa blaga in sita in dobro rejena sklonila se je nad njegovo blazino: »Oj, sladko trpeti je za domovino!« — Joj, očka, pa več, kako poplačali in kaj so mu dali za vse to potem? — Vem, sinko moj, vem: železno medaljo, leseno nogo in cesto široko in berglje v roko. Pohabljen ude zdaj nosi v daljine — izgnanec brez kruha in brez domovine.

SKOTSKA.

V salonu velikega hotela dolgočasi Skot goste s pripovedovanjem o svojih junaštvih. — Končno se oglasi Anglež, rekoč:

— Povejte mi, česa ne morete storiti, pa bom storil jaz.

— Hvala, odgovori Skot, — računa v hotelu ne morem plačati.

Naš invalidski dom

Pred tistim dnevom, to je pred 23. septembrom 1935, ko je imel biti posvečen in otvorjen prvi Invalidski dom v Beogradu, reprezentativna palača, lastnina vojnih žrtv. so prihajali od vseh strani z raznimi vlaki vojni invalidi. Prihajali so invalidi od vseh strani in Invalidski dom, mogočna stavba na Nemanjini cesti in na Wilsonovem trgu, ne daleč od kolodvora, je molče pozdravljala prihajajoče, kakor bi jih vabila in klicala:

»Vaš sem, sem k meni vsi, ki ste se še vrnili iz viher krvavih bojnih poljan.« Zastava Siamaka je vihrala čez celo steno in družbo ji je delala državna zastava Jugoslavije.

Knez Mihailo.

Tujec, ko bo stopil s kolodvora, bo najprej zagledal mogočno palačo, ki stoji, kakor bi kljubovala vsemu in vsem ali kakor bi vabila prijazno vse, ki so potrebni tolažbe, da se zatečejo pod njeno streho, in bo vprašal:

»Kaj je tista palača?«

In ko bo slišal, da je to Invalidski dom, bo začutil v sebi spoštovanje do države, ki je svojim borcem dala tako lep dom in cenil bo tak narod in tako državo.

Mnogo truda je stalo, da je postavljen. Mnogo denarja je trebalo, da se je uresničila zamisel. Po svoji masivnosti, arhitektonski preprostosti in umetniški izvršbi, pa tudi po velikosti in praktičnosti, prekaša vse stavbe v Beogradu. Zbral bo pod svoj krov vse invalidske institucije, invalidske vojne sirote, vse invalide, ki se bodo mudili v Beogradu.

21 let je, kar je izbruhnila svetovna vojna in so se rušili domovi, mesta, vasi, vse, kar je ustvarila človeška roka in mir. Od tedaj so zopet vstala razrušena mesta, požgane vasi, opustošena polja, raztrgane železnice... vse je obnovljeno z nenavadno naglico. Kultura je korakala z velikimi koraki. Samo vojni invalidi, mi smo bili najzadnji v vsem in smo še najzadnji v vsem. Za nas je malo obnove. In zato je tem pomembnejše, da je vstal enkrat naš Invalidski dom v tej svoji veličini in reprezentanci. Sedaj bo blagoslovljen in odprt in vanj bomo stopili mi, vojne žrtve.

Ze ob 8. zjutraj so se zbirali okrog Invalidskega doma vojni invalidi, vojne vdove in vojne sirote in drugo občinstvo. Na obeh straneh velikega hodnika vestibula je stal špalir invalidov. Pester, gost, ljudje iz nekdanjih bojnih poljan, iz strelskih jarkov, sedaj v različnih oblekah, kmečkih iz Srbije, Bosne, Črnogore, Hrvaške, Dalmacije, Banata, Slovenije, vmes tuintam uniforma, vmes ženska kmečka obleka iz vseh krajev, obrazi izmučeni, zdelani, a v očeh samozavest, odločnost, zasenčena s prikrito skrbjo... Same vojne žrtve iz svetovnega klanja.

Tuintam ob špalirju je zablestela narodna noša kakor zvezdni utrinek na zvezdnatem nebu. Stopnice molče govore, da je dalje tam zgoraj še več ljudi, še nekaj drugega.

Stopil sem po stopnicah. Gučanje množice v vestibulu me je spremljalo. Stopil sem v dvorano. Široko, stene obložene z diskretni-

mi deskami, ob straneh štirioglati stebri, tudi z lesnimi ploščami objeti, z belim stropom, da sem čutil, kakor bi me nekdo tajinstveno pozdravljalo, in govoril:

»Dobrodošel! Odloži s sebe tisto, kar te boli, zakaj stopil si v svoj dom.«

Ob straneh s stropa so pa gledale na prihajajoče in na sedeče, zastave vseh 10 držav, ki so v Siamaku, kakor bi klicale vsem in vsakemu:

»Mir med narodi!... Proč z vojno!«

Oder v prijetni enostavnosti se dviga tam spredaj. Na njem je miza, ad hoc, oder miru, pokrit s fino umetniško pirotsko preprogo. Na njem voščena sveča. Na levi majhna zastava Siamaka, na desni zastava jugoslovenska. Zraven je mikrofona, ki bo, ko bo stopil svečenik patrijarh, vrhovni glavar pravoslavne cerkve pred oltar, z njegovim glasom pozival urbi et orbi k miru in ljubezni.

Fotografski aparati obračajo svoje ciklopsko oko na vse strani. Tiste ciklopske oči fotografskih kamer, se mi zdi, se čudijo pestrosti, ki je v dvorani in hite ovekovečiti vse to, češ, kje bo kdaj spet kaj takšnega.

Kako bi ne. Na stolih sede ljudje, možje in žene iz svetovnega klanja, očividci strašnih dni, ko je zemlja znorela. Tam skozi dvoje vrat pa stopajo vedno še nove množice. Vmes po dvorani so razvrščeni simboli slovenstva, dekleta, žene, fantje, možje v narodnih nošah.

Kje je mogoča lepša pestrost, lepši povdarek jugoslovenstva, kakor je zdaj v tej dvorani.

Tam, glej, dekleta, reprezentantke v narodni noši beograjskega okruha. Mična lepota, izrazitost zdravja srbskih mater in srbskega ljudstva. V čipkah, z zlatom obšito sukno na gibčnem, elastičnem telesu. Tam stopa muslimanka iz Macedonije, to je iz Stare Srbije, iz Smiljeva. Stasita, v očeh ogenj jurga, šalvare iz težke svile, vablivo zvezane v gležnjih in obuta v razkošne sandale. Plašč v rdečem žamet, ves z zlato obšito ornamentiko. Zopet tam je narodna noša s Kumanova, s Prilepa, s Šumadije.

Narodna noša beograjskega okrožja.

Vse v razkošju in bogastvu, vse simbol nekdanje slave in svobode. A tam, glej, narodne noše iz Slovenije. Trst, Gorica, Ziljanska-Gospovetsko polje, Gorenjke. Rožmarin in nagelj na prsih, fantje za klobukom pa krivec in rožmarin, v rokah pa rdečo marelo.

Pa me je potrkal po ramenu Črnogorec, visok, ves v zlato obšikanem telovniku, s širokim, umetniško-lepo nagubanim pasu, v katerem je diskretno tičal držaj pištole.

»Vidiš, bre«, je rekel. »Naše Slovenke. Tista Ziljanka, gibčna in poskočna, kakor da pleše kolo tam pod lipo v Zili ali pa pri vstoličenju kneza-vojvode na Gosposvetškem polju?! Kar zavriskal bi, čeprav sem Črnogorec.«

Popravil je pištolo za pasom in nadaljeval:

»Pa tisti dve Goričanki, vidiš, bre... Nežni kakor pesem, mladostni kakor ljubezen, z nasmehom kakor bi poljubljalo goriško sonce. Četudi sem Črnogorec, ne branil bi se ga. A ona Tržačanka? Mikavna!? Bela peča, kakor bela tulipa, krilo kakor Jadransko morje, sinji široki trak na krilu, kakor odsev modrine neba v morju. Bre...«

In v njegovih očeh je bil smeh mladeniča.

Zaril je roko v pas, vzbočil prsi in rekel:

»A Kranjice? S pečo, z aubo, zibajoče se v bokih, bog i bogme, bre — kako bi ne pogrelo Šumadijca, Starosrbijanca, Črnogorca. Pa to smo mi, bre... mi Jugosloveni.«

Gledal sem Črnogorca, njegov široki, lepo zgubani pas in ročaj pištole.

»Da, to smo mi, bre...«

*

Dvorana se je napolnila. Vsi se deži so bili zasedeni. Tu so sedeli minister vojne general Peter Živković, minister za telesno vzgojo, ki je obenem zastopal ministra socialne politike in narodnega zdravlja Mirko Komnenović, predsednik Siamaka general Nikiforov, predsednik Narodne skupščine Stevan Čirić, poslaniki: francoski Dampjer, nemški pl. Heren, belgijski grof Pompe de Višne, vojni atašeji raznih držav, namestnik predsednika beograjske občine svetnik Ljuba Stefanović, predsednik državnega odbora za zidanje doma, Antonij Vildović in mnogi drugi.

*

Ko je prišel zastopnik Njega Veličanstva kralja, polkovnik Radovan Popović, je vstopil v dvorano v ornatu Njega Svetost patrijarh Varnava z duhovščino, stopil na oder k improviziranem oltarju. In posvetitev se je začela. Vmes je bila tudi zadušnica za padle na bojiščih. Pelo je beograjsko pevsko društvo, ubrano, kakor bi igralo orglje.

*

Ozrl sem se po dvorani. Ko sem tako gledal po dvorani vso tisto tisočglavo množico stoječih in sedečih, ostankov iz bojnih poljan, zastopnike oblasti in dostojanstvenike, poslanike in atašeje raznih držav, ministre, generale, vojne invalide, dekleta in fante, razne narodne noše, ki so bile kakor mične dekoracije dvorane, to cvetje šumadijsko, starosrbsko, kumanovsko, prilepsko, beograjsko, črnogorsko, bosansko, hrvaško, goriško, tržaško, ziljsko, gorenjsko, ljubljansko, dalmatinsko itd., itd., itd., mi je bilo kakor da gledam silno slavo in moč jugoslovenstva in slovanstva vkaljeno v vojnih invalidih.

*

Patrijarh je končal obred blagoslovitve. V ornatu je stal pred oltarjem in zgovoril. Sonoren je bil njegov glas, miren, a s poudarkom in izrazit. Govoril je o Invalidskem domu in o invalidih. Med drugim je govoril in mikrofona je nosil njegove besede urbi et orbi:

»V XX. stoletju še nismo mogli priti do zavesti, da je naša krščanska dolžnost preprečiti vsako vojno. Vi ste najvidnejši dokument, da ne smemo več dopustiti, da bi zopet nastalo klanje ljudi. Vi ste najvidnejša slika, ki zahteva, da mora biti mir, svetovni mir, mir med ljudmi in narodi. Ali ni krščanska sramota in sramota človeštva, če še nismo prišli do tiste odločnosti, da se ne bomo več klali. Civilizacija ni bila sposobna preprečiti barbarstva, še pomagala je in še pomaga, da se danes dela povsod, v zraku, na zemlji, na vodi, pod vodo, pod zemljo, povsod samo to, kako bi se moglo hitreje in groznejše uničiti človeka in narode. Po vojni vidimo, kakšne so posledice. Duševni in moralni padec na

Kralj Peter II.

celi črti. Socialni problemi vstajajo dan za dnem vedno ostrejši in trebalo bo stoletja, da se to pozabi in popravi. Naj vsemogočni Bog usliši naše prošnje in tople molitve in nam podari v svoji vsemogočnosti mir, naj umiri človeštvo.«

Govoril je minister Komnenović, se spominjal padlih, orisal, kako je nastal ta dom. Za njim pa predsednik Udruženja vojnih invalidov, Božidar Nedić.

Po govoru Nedića je bilo odkritje spomenika junaku kralju. Šli smo iz dvorane in pri vhodu v Invalidski dom, kjer je stal zakrit spomenik, je patrijarh izmolil kratko molitev kralju-mučniku. Predsednik Nedić je imel kratek govor, na kar je odposlanec kraljev odkril spomenik.

Visok, v bronzi, delo kiparja-invalida Džordža Oraovca, — je stal pred nami Kralj-mučnik odločen, opazujoč bojne poljane in sledeč za bitko.

Z vzkliki:

Živel kralj Peter II.

Živela Jugoslavija!

Živela naša hrabra vojska!
smo se gnetli okrog spomenika in stopali na cesto.

*

Svečanost je bila končana. Ulice pa so zacvetele naroda, završale, sonce je sijalo, fotografiji pa so narodne noše zbirali v skupine in jih fotografirali.

Bilo je svečano in prijetno.

Objave

Člani in članice Krajevnega odbora v Ljubljani, ki so naročili premog in ga do danes še niso prejeli se pozivajo, da se takoj zgledajo v društveni pisarni. One, ki bi se temu pozivu ne odzvali bomo smatrali, da so naročilo stornirali.

Obenem se pozivajo vsi oni člani, ki so premog že prejeli in ga do danes še niso plačali, da to čimprej store.

Spiski za podpore. Kljub urgencam še sedaj niso poslali vsi Krajevni odbori spiskov podpore potrebnih za Božič in Veliko noč. Oblastni odbor bo moral zbiranje zaključiti, drugače ne bo dobil podpornega fonda. V interesu članov je, da se funkcionarji pobrigajo in dotični, ki še spiskov niso napravili, to takoj store in jih nemudoma pošljejo Oblastnemu odboru. Če ne bo vseh spiskov, naj dotični potem ne moledujejo, zakaj da niso dobili podpor.

Krajevne občne zборе ima za izvršiti še par Krajevnih organizacij. Oblastni odbor hoče, da se dotični občni zbori vsekako čimprej izvrše, ker je predvidel, da jih bo drugače po kongresu sklical sam Oblastni odbor. Občni zbori se morajo vršiti, zato naj jih dotični Krajevni odbori sami skličejo.

Za invalidski dom v Beogradu. Oblastni odbor je dobil nekaj prošenj. Ker pa bo invalidski dom za oskrbo otvoren šele začetkom oktobra in bo Središnji odbor razpisal natečaj po sklepkih kongresa, nima pomena poprej vlagati prošenj, ker se ne vé za pogoje. Pogoje bomo naznanili Krajevnim odborom in potom našega lista.

Kongres Udruženja vojnih invalidov

Dan 24. septembra 1935, ob 10. uri dopoldne. Po ulicah Beograda vrvenje, zastave vihrajo z Invalidskega doma, delegati in gosti se zbirajo. Dvorana se polni. Zdaj, zdaj se otvori kongres Udruženja vojnih invalidov.

Včeraj, 23. septembra 1935, je zasedal plenum. Delal je poslednje predprave za današnji kongres. Pretresal vsa poročila, računške zaključke, pregledal delo Središnjega odbora Udruženja zadnjih dveh let 1934—35. Kritiziral, kar ni bilo izvršeno, pohvalil, kar je bilo dobro. Bogata knjiga — »Poročilo o delovanju 1934—35« — ki jo je izdal Središnji odbor Udruženja vojnih invalidov Jugoslavije, govori podrobno in pregledno o vsem, kako je v teh dveh letih delalo in se borilo Udruženje in kako so vojne žrtve v svoji organizaciji in s svojo organizacijo uveljavljale svoje zahteve, krčile pot in se borile za nenavadno vztrajnostjo in upornostjo. Knjiga šteje 312 strani in to pove dovolj, da je pregledna in pomembna. Ze izvlečki iz nje bi zavzeli toliko prostora, da bi se vlekle cele mesece, če bi jih objavljali v našem »Vojnem invalidu«. Le vsebino naj omenimo. Po nji bo vsak videl, kakšno delo je delalo naše Udruženje in kakšne borbe so bile.

Prvo poglavje piše o Invalidskem zakonu, kakšen bi naj bil in kaj zahtevamo in kakšnega. Dalje opisuje Invalidski dom, kako je nastal in koliko je trebalo borbe, da je nastal. Nadalje slede razprave: Zdravilišče na Zlatiboru in v Sokobanji, izplačila rednih in zaostalih invalidskih podpor in odkupnin, koncesije in drugi posli Središnjega odbora, volila, fondi in zapuščina, dobrotniki in ustanovitelji, intervencije, podpore v denarju in v naturi, oblastne invalidske zastave, naše organizacije F. I. D. A. K. in S. I. A. M. A. K., invalidsko zadruharstvo, invalid. časopisje, proračuni, knjigovodstvo, poročilo o delovanju ruske sekcije Udruženja, poročilo nadzornega odbora in razne stvari. Nadalje seznam upravnega in nadzornega odbora Udruženja, pravila Invalidskega doma, pravilnik podpor blaženopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Ujedinitelja, pravilnik oddelka prihajajočih in odhajajočih invalidov, pravilnik za sprejem otrok obojega spola v Invalidski dom, pravila za internat Središnjega odbora, pravilnik o osebnju Invalidskega doma, pravilnik o podpiranju Oblastnih odborov, pravilnik univerzitetne omladine sekcije SIAMAKA.

S tem seznamom, kakor že rečeno, je dovolj pregledno podana slika, da je bilo poročilo Središnjega odbora Udruženja vojnih invalidov v teku 1934—35 bogato in plodonosno.

Predsednik Središnjega odbora, Božidar Nedić, je stopil na oder. V dvorani je zavladala tišina. Pozdravil je navzoče in jih pozval, da izvolijo kongresno predsedstvo.

Izvoljen je bil soglasno vojni invalid Veljko Krenić, advokat iz Užic. Najprej so vsi zahtevali, da naj bo predsednik kongresa Božidar Nedić, a se je zahvalil in prosil kongres, da naj mu dá nekoliko počitka, ker je vsled priprav za kongres zelo utrujen. Uvaževali so njegovo željo in tako je bil soglasno izvoljen, kakor rečeno, Veljko Krenić. Za podpredsednike pa Perić Peter iz Bosne in Matko Štefe iz Slovenije. Tajniki: Milović Andrija in Dušan Tosić; za overovatelje zapisnika: Drago Barečić, Petrović in Jovović. V kandidatski odbor pa poleg drugih Slovenca Mlekuš Vekoslav in Matko Štefe, v odbor za predloge in pritožbe pa poleg drugih Franjo Geč iz Maribora.

Kongresno predsedstvo je zavzelo mesta in predsednik Veljko Krenić je otvoril kongres. Pozdravil je navzoče delegate in goste ter dostojanstvenike: odposlanca Nj. Vel. kralja, zrakoplovnega polkovnika za generalne posle, g. Dragutina Savića, odposlanca ministra vojske in mornarice divizijskega generala g. Vladimira Cukavca, odposlanca ministra socialne politike in narodnega zdravja, načelnika g. Ljubomira Hofmanovića in druge, kakor podpredsednika senata g. dr. Ploja, podpredsednika Narodne skupščine g. Franjo Markića, predsednika udruženja imejteljev Karadžordževe zvezde, generala g. Živana Rankovića, rektorja univerze g. dr. Vladimira Džorovića, predsedni-

ka udruženja vojnih dobrovoljcev podpolkovnika g. Lujo Lovrića, apelacijskega sodnika v pokoju g. Andra Linića, člana uprave društva »Kralj Dečanski«, polkovnika g. Vaso Božidarevića, podpredsednika aerokluba g. polkovnika v p. Damjana Vlajića, vrhovnega rabinu g. dr. Isaka Alkalaja, načelnika ministrstva za poljedelstvo in vode g. Milutinovića, in druge, kakor zastopnike Državnega sveta, srednješolske matice vojnih sirot, Kola srbskih sester, zastopnike rimokatoliške in pravoslavne cerkve itd. Bili so navzoči tudi inozemski vojni odposlanci in uradništvo diplomatskega zbora.

Predsednik kongresa je imel govor, v katerem se je zahvalil za zaupanje, ki mu je bilo izkazano, da predseduje prvemu kongresu Udruženja vojnih invalidov, ki zboruje v imponentnem Invalidskem domu, izrekel slavo kralju mučeniku, da je dvorana vstala in izrekla »slava«, a kralju Petru II. zaklicala gromki »živio«.

Obrnivši se k odposlancu Nj. Vel. kralja, je govoril:

»Odposlanec Njega Veličanstva kralja, prosim vas, bodite tolmač Njegovemu Veličanstvu naše pripravljenosti, da vojni invalidi stoje odločno na obrambi domovine in svetovnega miru, in za napredek Jugoslavije.«

Z zastopnikom senata in Narodne skupščine se je obrnil s prošnjo, naj skrbje in delajo, da se čimpreje uzakoni dober zakon o vojnih invalidih.

Nato so se odposlali pozdravni brzojavi Nj. Vel. kralju Petru II., Nj. Kr. Vis. in prvemu namestniku knezu Pavlu in ministru vojske. Tekst brzojavov je bil navdušeno sprejet.

Nato je dal predsednik kongresa besedo odposlancu ministra socialne politike in narodnega zdravja, g. Ljubomiru Hofmanoviću, ki je govoril:

»Vemo, da Vas zdaj najbolj zanimajo spremembe in dopolnila sedanjega Invalidskega zakona. Vemo, kako nestrpno čakate, da se to uredi in vemo, da ste upravičeni, da to zahtevate in to pričakujete. Zato sem pooblaščen od gospoda ministra Komnenovića, da izjavim:

»Kraljevska vlada se je vedno trudila in se trudi, da zadovolji naše vojne invalide v njihovih upravičenih zahtevah, vendar je morala tudi z druge strani gledati in upoštevati težki gospodarsko-financijski položaj in računati s sredstvi, ki jih ima na razpolago oziroma z njimi lahko razpolaga.

Pred kratkim je kraljevska vlada z največjo pazljivostjo pregledala zahteve naših vojnih invalidov, ki so ji bili od strani Ministrstva socialne politike in narodnega zdravja predloženi. Torej, spremembe in dopolnila sedanjega Invalidskega zakona so gotove. Izdelane so s soglasjem in s sodelovanjem Središnjega odbora Udruženja vojnih invalidov. Te spremembe in dopolnila Invalidskega zakona bodo v najkrajšem času predmet zakonskega projekta. Torej stojimo na pragu zadovoljitve Vaših opravičenih in najglavnejših zahtev.«

Kongres mu je ploskal in vzklikal, na kar je, spremljan od predsednika kongresa zapustil dvorano. Za njim so zapustili dvorano tudi ostali dostojanstveniki in vojni atašeji.

Kongres je začel svoje delo po dnevnem redu.

Poročilo je bilo k izdani knjigi, o kateri sem že prej govoril, kot dodatno in kratko. Povdaril je poročevalec, da je in bo Središnji odbor skrbel, da se materijalno podpre Oblastni odbor in tudi Krajevne odbore. In v prvi vrsti se je branilo in ščitilo interese vojnih žrtev vse države. Imamo čez 80.000 invalidov, le žal, da še nismo uspeli tako daleč, da bi lahko bili tudi vsi ti zastopani na kongresu, ker jih sedanji zakon ne priznava. Verjamemo pa, da se to zgodi, kakor smo slišali iz izjave zastopnika ministrstva socialne politike. Invalidski dom je zidan z mnogimi stroški in darili in sedaj je predan Udruženju vojnih invalidov. Bilo je treba mnogo borbe, da smo to dosegli. Mnogi iz borcev, kakor prejšnji predsednik Pera Lazarević, spe že v grobu in slava nji-

hovemu spominu. In kakor smo izvojevali Invalidski dom, tako bomo izvojevali izboljšan Invalidski zakon in kar ne bo dobrega v njem, se bomo borili, da se še tisto nedobro izboljša.

Kongres je zasedal celo dopoldne, prekinil do 4. ure popoldan in nato nadaljeval zasedanje do večera. Drugo jutro je zopet nadaljeval vse dopoldne in tretji dan dopoldne dokončal svoje delo. Bilo je mnogo debat, razprav, da vse priobčiti in opisati nj prostora. Vazhen predlog in kritika je bila invalida g. Kovača z Celja. Odločno se je glasila njegova beseda, ko je med drugim predlagal in zahteval:

»1. Da se popravijo vse krivice, ki so se izvršile brez zakonskih osnov.

2. Da se ne odstopi od principa, da mora invalidski zakon zadovoljiti vse vojne žrtve.

3. Da se ukinejo vsa invalidska sodišča, ker je praksa dokazala, da so prava rak-rana vojnih žrtev in da se invalidske zadeve poverijo rednim sodiščem.«

(Ves govor tov. Kovača bomo prinesli v prihodnji številki »Vojnega Invalida«, ker je za sedaj preobširen.)

Razpravljalo se je o pravilih Udruženja. Pravila so redigirana in pripravljena, da se vložijo oblasti v potrditev. Glede njih se sklene:

I. Kongres osvaja pravila Udruženja, ki so bila sprejeta na plenarni seji Središnjega odbora in ga pooblašča, da jih da v potrdilo oblasti.

II. Kongres pooblašča plenum, da lahko spremeni posamezne paragrafe, če bi imel za to predlog od tega ali onega Oblastnega odbora.

Pri volitvah nove uprave in nadzornega odbora je bil soglasno izvoljen dosedanji predsednik Božo Nedić. Prosil je sicer kongres, naj ga ne voli, naj mu da, da se od napornega dela oddahne, da naj drugi stopijo na to mesto, vendar kongres ni hotel ničesar slišati o tem. Kongres mu je dal popolno zaupanje in priznanje ter ga izvolil zopet za predsednika Udruženja. Tov. Štefe iz Ljubljane prečita resolucijo, v kateri kongres obsoja vsa blatenja predsednika Nedića od gotovih elementov, ki bi se radi prebrali do vladavine v Udruženju in v Invalidskem domu v škodo invalidov in Udruženju. Ker res je: »Udaril bom pastirja in razkropile se bodo ovce«, in tisti, ki blatijo, bodo lahko v kalnem ribarili, kakor je bilo to nekoč v začetku našega Udruženja.

Kongres je osvojil resolucijo z burnim aplavzom in vzkliki priznanja predsedniku Božidarju Nediću in vsemu Središnjemu odboru.

H koncu kongresa so ruski vojni invalidi, ki so kot odsek Udruženja vojnih invalidov, pozdravili kongres in izročili lepo staro rusko ikono v lepem okvirju, več sto let staro zgodovinsko sliko, ki jo je prinesel iz Rusije vojni invalid. Delegacija je končala svoj pozdrav z vzkliki kralju, dinastiji, Jugoslaviji in jugoslovenskim invalidom. Delegati kongresa so jim odgovarjali s prisrčnimi vzkliki in ploskanjem: »Živeli ruski invalidi!«

Predsednik Nedić se je zahvalil ruski delegaciji s kratkim zgodovinskim pregledom na pomoč, ki jo je vedno izkazovala Rusija prejšnji kraljevini Srbiji. Odposlal se je tudi zahvalni brzojav patrijarhu pravoslavne cerkve, Nj. Sv.

Varnavi kot odgovor na njegov topli pozdrav kongresu.

Tov. Geč iz Slovenije čita predlog Oblastnega odbora Ljubljane in Maribora glede Pravilnika, tičočega se monopolske uprave. Istotako glede dotacije za protezne delavnice, katerim primanjkuje kreditov. Ljubljanska protezna delavnica dela največ 3 dni, 3 dni pa počiva, čeprav je dela vse na preteg in morajo invalidi cele mesece čakati na proteze in druge potrebščine. Delavnici manjka kredit za mezde in za materijal. Zato se naj v skrajnem slučaju dá kredit tudi iz Narodnega fonda, dasi je to nelepo, ker bi to moralo biti v budžetu socialne politike v dovolj izdatni meri.

Nadalje so delegati podali zahteve za znižano vožnjo, da naj ostane kakor je bilo zdaj. Invalidsko sodišče v Zagrebu zanemara nekatere kraje dravske banovine, ki spadajo pod njegovo kompetenco. Ne rešuje se nič. Zato se naj zopet ti kraji priključijo invalidskemu sodišču v Ljubljani, kakor je bilo poprej.

Predlog radi višine odkupa invalidnin, se naj pospeši v izvršitev. Do danes je dovoljenih odkupov za 1 milijon dinarjev, a ker ni predviden kredit, se ne izplačujejo. Naj bo ta kredit za odkup invalidnin v budžetu ministrstva socialne politike večji, da se izplačila ne bodo zavlačevala.

Tudi drugod se naj zidajo Invalidski domovi. V to svrhu se naj ustanovi poseben fond, kakor je bilo to pri Invalidskem domu, ki smo ga zdaj prevzeli v svojo last.

Krediti za zdravljenje se naj povečajo. Sedanji so premajhni.

Zaposlitev invalidov, kakor govorita §§ 5. in 6. Invalidskega zakona, se ne izvaja. Kongres zahteva, da se te določbe zakona izvajajo in krivci kaznujejo. (Glej poseben članek: »Naši predlogi.«)

Sledili so še razni predlogi Oblastnih odborov in predlogi za sprejem za častne člane. Predano je bilo vse to Središnjemu odboru, da preštudira in reši na plenarni seji, a drugo na prihodnjem kongresu.

Sledile so tudi nekatere izključitve. Ker se je v Narodnem invalidskem fondu slabo gospodarilo, se sklene, da se mora ta fond pregledati in ugotoviti, če je res vseh 20 milijonov porabljenih za potrebe, ki niso invalidske. Ministrstvo socialne politike tega fonda ne sme samovoljno rabiti, a kar ga je, če bo pokazal pregled, ga mora vrniti.

Pozno popoldne tretjega dne, to je v sredo 25. septembra 1935, je bilo, ko je bil kongres Udruženja vojnih invalidov zaključen. Ves potek kongresa in vsi sklepi so pokazali, da je bil na odlični delovni višini.

Ko smo odhajali skozi vestibul, mimo spomenika Kralja mučenika na ulico, je solnce ravno zahajalo in njegov zlatordeči sijaj nas je obseval, ko smo si tovariški podajali roke in si klicali: »Na svidenje zopet nekoč ob drugem kongresu!«

Minili so veliki dnevi kongresov Siamak in Udruženja vojnih invalidov, minil praznik posvetitve in otvoritve imponentne hiše Invalidskega doma. Delegati iz vseh krajev Jugoslavije smo se razšli, a naše delo vseh nas se nadaljuje povsod z isto vnamo in odpornostjo, kakor se je začrtalo na kongresih.

Zato pozdravljeni vsi!

Naši predlogi

Oblastni odbor UVI v Ljubljani je stavil X. rednemu invalidskemu kongresu v Beogradu sledeče svoje

predloge:

I.

Protezne delavnice (ortoped. zavodi).

Državni budžet daje ortopedskim zavodom nezadostne kredite, ki se pa še vsako leto krčijo. Zato mora ministrstvo soc. politike in narodnega zdravja podpirati ortopedske zavode iz invalidskega narodnega fonda. Ta podpora pa je nezadostna in nesigurna.

Protezni delavnici v Ljubljani primanjkuje vsako leto toliko sredstev,

da mora krčiti obrat, tako da obratuje več mesecev v letu samo po tri delavne dni v tednu, ostale tri dni pa sploh počiva. Tudi ji primanjkuje sredstev za nabave blaga, tako da ne more nuditi vseh ortopedskih pripomočkov, invalidi pa morajo čakati nanje leto dni, ko bi jih morali po invalidskem zakonu dobivati v določenem roku. Ta nedostatek zelo ovira invalide pri izvrševanju njihovih službe in jim povzroča muko.

Neobhodno je potrebno, zato predlaga Oblastni odbor, da se budžet Protezne delavnice v Ljubljani in ortopedskih zavodov sploh za toliko poveča, kolikor izkazujejo stvarne potrebe, da

bodo mogli brez zadržka zadostiti invalidom, Narodni invalidski fond pa naj daje podporo ortopedskim zavodom le v izrednih slučajih, kjer budžet ne bi zadostoval in sicer pravočasno, brez zadržka, tako, da ne bo trpelo redno izdajanje ortopedičnih pripomočkov.

II.

Pravilnik o voznih olajšavah,

Minister za promet je izdal letos nov pravilnik o voznih olajšavah, ki je tako nepraktično spremenil podaljšanje in izdajanje invalidskih železniških legitimacij.

Vse invalidske železniške legitimacije iz cele države podaljšuje samo Ministrstvo socialne politike in narodnega zdravja, nove železniške legitimacije pa izdaja samo Direkcija državnih železnic v Beogradu na predlog tega Ministrstva.

Vsak prosilec za podaljšanje ali novo legitimacijo mora vlagati posebno prošnjo ter jo opremljati z overovljenim prepisom invalidskega rešenja, nakazovati po pošti denar in plačevati poštnino. To povzroča invalidom stroške, pa tudi pri taki centralizaciji ne bodo prejeli tako kmalu svojih potrebnih legitimacij. Razumljivo je, da morajo imeti vse železniške direkcije pravico izdajati železniške legitimacije in ravno tako vse Finančne direkcije iste podaljševati. Kontrola pri tem je zadostna, ker vodijo Finančne direkcije predpisane kontrolnike o izplačevanju invalidnine in lahko točno ugotavljajo, kdo ima pravico do železniške legitimacije in kdo ne, uradno brez vsake zlorabe. Tako se prakticira pri izdaji vseh drugih železniških legitimacij aktivnim državnim uslužbencem in upokojencem in je nerazumljivo, zakaj bi morala biti glede invalidov izjema.

Predlagamo, da se izposluje pri ministru za promet sprememba tozadavnega pravilnika o voznih olajšavah, da se invalidske železniške legitimacije podaljšujejo in izdajajo na isti način, kakor je bilo poprej.

III.

Invalidsko sodišče v Zagrebu.

Dočim je Invalidsko sodišče v Ljubljani povečini že rešilo skoro vse invalidske akte, ima Invalidsko sodišče v Zagrebu skoro vse predmete iz Dravske banovine, v kolikor spadajo iz obmejnih srezov pod to sodišče, še nerešene.

Pod Invalid. sod. v Zagrebu spadajo iz Dravske banovine srezi Črnomelj, Metlika, Murska Sobota in Dolnja Lendava, in sicer za to, ker so po vojaški administrativni razdelitvi pri Karlovačkem oziroma Varaždinskem vojnem okrogu.

Izgleda, da Invalidsko sodišče v Zagrebu zavlačuje rešenja iz Dravske banovine. Na občnih zborih, ki so se vršili po omenjenih srezih, se povsod pritožujejo invalidi, da ne morejo dobiti iz Zagreba svojih invalidskih rešenj. Prošnje in urgence posameznih invalidov ne zaležejo nič, pa tudi Oblastni odbor na svoje zahteve ne dobi od Invalid. sodišča v Zagrebu nikakega odgovora.

Oblastni odbor je potom svojega delegata interveniral pri Ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja, da bi se rešenja pri Invalid. sodišču v Zagrebu pospešila. Po naročilu g. načelnika Hofmanovića, je ministrstvo naročilo Invalidskemu sodišču v Zagrebu poročati, koliko je še nerešenih predmetov iz Dravske banovine. Oblastni odbor pa tudi na to intervencijo ni dobil nikakega odgovora. Stanje se ni nič spremenilo in naši invalidi trdijo, da se njihove prošnje in vloge pri Invalidskem sodišču v Zagrebu, da bi dobili čimprej rešenja, ne jemljejo v poštev.

Predlagamo, da se pooblasti Invalidsko sodišče Dravske divizijske oblasti v Ljubljani, da reši vse predmete iz srezov Črnomelj, Metlika, Murska Sobota in Dol. Lendava v imenu zagrebškega Invalid. sodišča, kateri naj mu jih v ta namen odstopi, da bodo naši invalidi in vojne žrtve iz omenjenih srezov na ta način prišli čimprej do svojih težko pričakovanih pravic.

IV.

Zaostanki invalidnin.

V Dravski banovini smo ugotovili pri Dravski finančni direkciji v Ljubljani, da je likvidnih cca 1 milijon dinarjev zaostalih invalidnin, ki bodo predlagane Ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja radi izposlovanja kredita.

Oblastni odbor predlaga takojšnjo izposlovanje kredita za te zaostanke, da ne bo treba našim vojnim žrtvam čakati na prepotrebno zaostalo invalidnino.

V.

Za odkupnine.

Pri ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja smo ugotovili, da so bili naši invalidi in vdove iz Dravske banovine lani upoštevani pri izplačilu odkupnin šele oni, kateri so dobili že leta 1932 rešenja o odkupu, vsi poznejši pa čakajo na zaproseno odkupnino.

Ker po večini potrebujejo odkupnino za osamosvojitve ali gospodarsko okrepitev predlagamo, da se izposluje povišek sredstev za odkupnine, da bodo mogle biti vse dovoljene odkupnine izplačane in da ne bo treba čakati tri leta kot do sedaj.

VI.

Invalidski domovi.

Sedaj, ko je dograjen Invalidski dom Kralja Aleksandra I. v Beogradu, je važno tudi vprašanje postavitve Invalidskih domov v pokrajini. Treba je vpoštevati, da se naši invalidi starajo, postajajo vedno bolj onemogli in da imamo vedno več hiralcev.

Predlagamo, da se poveča fond za zgradbo Invalidskih domov in da se čimprej začne z zgradbo Invalidskih domov po drugih večjih krajih v državi.

VII.

Zdravljenje.

Ministrstvo socialne politike in narodnega zdravja razdeli vsako leto sredstva, ki so namenjena za zdravljenje vojnih žrtev po banovinah. Dotična sredstva pa ne zadostujejo za vse potrebe zdravljenja. Zdravljenje v toplih krajih potrebuje toliko invalidov, da se ne more vsem ugoditi in je bila letos v Dravski banovini komaj vsaka druga ali tretja prošnja za zdravljenje ugo-

na, invalidi, ki so se zdravili, pa so morali prečasnati, to je že po petih, šestih dneh zapuščati toplice, ker ni bilo dovolj sredstev za vse. Več invalidov je po zdravniškem mnenju potrebovalo specialnega zdravljenja pri morju ali drugih zdraviliščih, toda se jim ni moglo ugoditi radi premalih kreditov.

Zato predlagamo, da v bodoče Ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje preskrbi večje vsote za zdravljenje vojnih žrtev.

VIII.

Trafike.

Pri podeljevanju trafik se splošno prezira prvenstvo vojnih žrtev, ker se iste podeljujejo neomejeno in se sploh ne more doseči ukinitve takih trafik, ki so v rokah nezaščitenih oseb. Monopolska direkcija ima pripravljen načrt novega pravilnika o podeljevanju trafik, ki bi moral priznati in urediti tudi invalidsko zaščito glede trafik.

Predlagamo, da Središnji odbor izposluje vpoštevane vseh invalidskih zakonitih pravic pri podeljevanju novih in tudi že obstoječih trafik. Izvede naj se revizija vseh nezaščitenih trafik in naj se vse nepotrebne ukinejo v korist vojnih žrtev.

IX.

Zaposlovanje.

Kljub predpisom §§ 25. in 26. invalidskega zakona in tozadavnega pravilnika, ki ga je izdalo ministrstvo socialne politike in narodnega zdravja, ne izvajajo niti državna ali samoupravna oblastva, niti privatna podjetja obveznega zaposlovanja invalidov, zato predlagamo, da se uvede pri političnih inštitucijah I. stopnje stalna akcija za predpis in nadzorstvo o zaposlovanju vojnih žrtev.

Ker se še ni v nobenem slučaju zgodilo, predlagamo tudi, da se v vsakem slučaju kršenja predpisov strogo predpiše kazni, predvidena po § 26. invalidskega zakona.

● zaposlovanju

Invalidski zakon ima toliko določb glede zaposlovanja invalidov, da bi se lahko marsikaj storilo, ako bi se zanimalo za to vprašanje.

Kakor veliko drugega v invalidskem vprašanju, pa se tudi to prezira.

Zakon določa, da se morajo invalidi prvenstveno sprejemati v državno službo (civilno in vojaško) in celo v večja privatna podjetja, ki se jih lahko prisili k temu.

Minister socialne politike in narodnega zdravja je predpisal poseben pravilnik, s katerim nalaga političnim oblastvom I. stopnje (sreskim načelstvom in samoupravnim občinam) dolžnost posredovati za obvezno zaposlovanje invalidov.

Kljub vsemu temu pa se invalidska prednost prezira celo pri oddajanju državnih in samoupravnih služb, kaj šele od strani privatnih podjetij.

Minister za socialno politiko in narodno zdravje je izdal poseben pravilnik o načinu zaposlovanja invalidov, s katerim nalaga političnim oblastvom I. stopnje skrbeti za njih obvezno zaposlovanje.

Politična oblastva so dobila celo okrožnice, o čemur smo bili tudi mi obveščeni, da morajo skrbeti za izvajanje tega naročila, toda razun par izjem in še tistih na intervencijo invalidov ter našega Udruženja, niso podvzela nobenih splošnih akcij.

Morala bi stopiti v stik z raznimi državnimi in samoupravnimi oblastvi, kadar oddajajo službe, zlasti pa z večjimi privatnimi podjetji na svojih teritorijih, da jim dajo podatke, koliko zaposlujejo svojih uslužbencev in koliko imajo med njim zaposlenih invalidov.

Privatnim podjetjem, ako ne zaposlujejo toliko invalidov, kolikor največ določa invalidski zakon, bi morala politična oblastva naložiti, da sprejmejo gotovo število invalidov v službo. Ako bi pri sprejemanju ne vpoštevala naročila, bi se jim morala naložiti kazni, kakor jo predvideva invalidski zakon.

Do sedaj še ne poznamo slučaja, da bi bilo kako podjetje za to kaznovano. Poznamo pa slučaje n. pr. v Kranju, kjer je bilo na posredovanje političnega oblastva I. stopnje pri večjih privat-

nih podjetjih rezerviranih v zadnjem času 14 službenih mest za vojne invalide in so po večini na dotična mesta že tudi sprejeti. To postopanje nam dokazuje, da je obvezno zaposlovanje mogoče, samo potrebne akcije je treba. Ponemod pa je naše Udruženje predlagalo potrebne intervencije, toda cela akcija, ako je sploh bila zasnovana, je zaspala.

Navedli bi lahko različne slučaje, kako se prezira zakonita prednost invalidov in kako se odklanja njihove prošnje za službe.

Mnogi uradi oddajajo službe drugim osebam, čeprav se potegujejo zanje tudi invalidi. Občine imajo prav malo invalidov v službi. Mnogo je slučajev, ko so se oddajale službe, slug, paznikov, mitničarjev, mostnarjev, redarjev, čuvajev itd., za katere so se zelo borili invalidi, pa so bili odklonjeni. Proti preziranju so bile pritožbe, toda zastonj. Za državne in samoupravne službe se bolj upošteva in štiti doslužene zdrave podoficirje in vojake, kakor pa invalide, ki bi morali biti prvi upoštevani. Nekateri invalidi so bili odklonjeni baš zato, ker so invalidi. Invalidski zakon določa, da zmanjšana telesna sposobnost invalidov ne sme biti razlog, da ne bi bili postavljeni na službena mesta.

Zelo neprimeren in dvomljiv je izraz »pod enakimi pogoji«, pod katerimi daje zakon invalidom prednost. Ta izraz daje možnost delodajalcem za odklanjanje, češ, da invalidi itak nimajo enakih pogojev. Oni jemljejo to tudi za fizično kvalifikacijo, ne pa samo za strokovno. Pri današnjih razmerah, ko je toliko ljudi z različnimi sposobnostmi na razpolago za vsako malenkostno službo, je invalidska kvalifikacija in tekmovanje z enakimi pogoji brez vsakega smisla. Na ta način je sploh skoro nemogoče, da bi še kak invalid dobil službo. Čemu potem prednost? Na invalide je treba jemati popolnoma drugačen ozir, ker je poleg tega, da se jih zaposli, cilj tudi, da se jih usposobi. Invalida je gotovo težko vpstaviti nazaj med sposobne delavce, zato mora biti pri tem ozir in olajšava. Zato bi se moral dotični izraz »ob enakih pogo-

jih« drugače vpoštevati ali sploh spremeniti. Na primer se lahko reče, ako je sposoben za dotično službo? K tem pogojem naj navedemo poseben slučaj.

Več invalidov se poteguje za službe cestarjev. Te službe pa so postale invalidom sploh nedosegljive, ker je oblast postavila pogoje, da ne sme biti noben prosilec starejši od 30 let. Naravno, da med današnjimi invalidi nimamo več toliko starih reflektantov.

Vprašanje zaposlovanja invalidov kaže torej popolni odpor in popolno brezbrzičnost. Kaj nam pomagajo vse določbe invalidskega zakona in še pravilnik, ako pa se vse skupaj ne vpoštevava. Zato hočemo na to vprašanje opozoriti zopet našo javnost.

Predvsem želimo, da bi nas oblastva podpirala pri tem. Politične oblasti I. stopnje, ki imajo po predpisih nalogo za to skrbeti, naj uvedejo primerne akcije. Naše udruženje jim hoče pomagati glede podatkov.

Zanimivo je, da uradi oddajajo službe brez razpisov, zato sploh ne vpoštevajo invalidov, ki niti ne vedo, kje se službe oddajajo. Priporočamo, da bi politična oblastva stopila s primernimi dopisi v stik z oblastvi na svojih teritorijih, da vpoštevajo v prvi vrsti invalidske prošnje.

Znano je, da imajo gotova privatna podjetja kakor tovarne (celo državne) po stotine in tisoče uslužbencev, toda zelo malo vojnih invalidov ali pa nič. To je naše Udruženje v svojem delokrogu že ugotavljalo po posameznih krajih in tudi precej točno ugotovilo. Ponemod je že samo naše Udruženje pritisnilo na delodajalce, ki pa so ga z različnimi izgovori zavrnilo. Nekateri mislijo: Invalidski zakon je za invalide, ne pa za nas! Kaj nas briga invalidski zakon. Oni ne pomislijo, da pred vsem na invalidskih žrtvah in trpljenju obstojajo in lahko uspevajo njihova podjetja. Pomislijo naj, da so eni od vojske popolnoma uničeni, drugi pa vpostavljeni. Toda sočutja je premalo, da bi sami od sebe vzeli invalide k težkemu skromnemu zaslužku, moramo jih siliti. Invalidi se potegujejo za delo, pa se jih nihče ne usmili, nasprotno pa je bil odpravljen invalidski davek v olajšavo plačevalcem, ki so se tudi otresali na ta način žrtvovanja za nje. Kdo more biti tako brezsrčen, da invalida odganja, če prosi dela in ne prosi milosti.

Zato naj se v bodoče uvede akcija o zaposlovanju invalidov. Politična oblastva naj povsod zberejo podatke, koliko uslužbencev in koliko invalidov je zaposlenih pri uradih, občinah, podjetjih, posestvih itd.

Na tej podlagi pa naj predpišejo obvezno zaposlitev invalidov, kakor določata invalidski zakon in pravilnik o zaposlovanju. Mislim, da ne bo nikjer toliko nesočutja in odpora, da bi bilo treba nastopati s kaznijo. Mislimo tudi, da bodo ljudje našli v sebi toliko pietete in sočutja, da bodo odstopili del mest invalidom.

Današnje stanje invalidskega vprašanja, ko smo doživeli samo redukcijo in ko vživamo strašno skromni del svoje zaslužene zaščite, nas sili k delu, k samostojnemu preživljanju. Zato upamo, da nas bodo pri tej želji in pri tej naši zahtevi podpirali vsi pravični, zlasti pa še tisti, ki jim je naložena dolžnost.

Trafike. Po naših poizvedbah je nov pravilnik za oddajanje trafik pri Direkciji drž. monopola v Beogradu že gotov in bo v najkrajšem času izšel. Kakor čujemo, se bodo trafike tekom enega ali dveh mesecev po izidu razpisale in one, ki ne bodo ustrezale novim pogojem, ukinitile. Število trafik se bo ravnalo po prebivalstvu in tudi po oddaljenosti. Naš Središnji odbor je stavil svoje predloge glede pravic vojnih žrtev.

DEBELUH PRI ZDRAVNIKU.

Debeluh, ki bi rad shujšal, pride k zdravniku in ko zagleda v stekleni omari človeški okostnjak, vpraša radovedno:

— Ali je bil tudi ta pri vas v zdravniški negi?

IZPRED SODIŠČA.

— Najbolj mi je bilo včeraj pred sodiščem všeč, ko je dejal gospod sodnik: Vi, gospa, boste tu molčali, vaš mož bo pa govoril.

Kdaj se bo zboljšalo?

Vsa poročila in obetanja pravijo, da imamo pričakovati kmalu sprememb invalidskega zakona. Naše vprašanje se vleče iz leta in leto in ne vemo kdaj bomo doživeli oni srečni čas, da dobimo svoje pravice. Popolno se invalidsko vprašanje sploh ne bo nikdar rešilo, tega se dobro zavedamo, toda vendar nestrpnost čakamo na vsako truhico zboljšanja. Vdali smo se v usodo, postali smo skromni in pravimo, ako za enkrat dosežemo vsaj malo, bomo pa zopet naprej zahtevali, tako, da bomo enkrat vse izvojevali.

Še pred kratkim se je izrazil minister socialne politike in narodnega zdravja g. Nikola Preka, da namerava doseči spremembe invalidskega zakona najbrže še do invalidskega kongresa.

Minul je invalidski kongres toda sprememb invalidskega zakona ni bilo ker je g. minister poprej odšel in jih ni mogel izvršiti, čeprav ima pooblastilo, ki mu je dano v zakonu o proračunskih dvanajstinah.

Ali imamo kakšno nadaljno upanje?

Ker je bilo pooblastilo dano gotovo z dobrim namenom lahko upamo, da bomo spremembe invalidskega zakona dobili. Vprašanje pa je, ako bodo dovoljne?

Situacija nam kaže, da dovoljnih ali zadostnih sprememb invalidskega zakona nimamo pričakovati. Zakaj? Če primerjamo redukcije na vseh straneh, da so bile reducirane plače državnih in samoupravnih uslužbencev, da se povsod štedi pri proračunu in budžetu, nimamo poleg tega pričakovati kakega znatnejšega zboljšanja invalidskega vprašanja. Gotovo ta štednja ne bo šla v dobro vojnih žrtvam, ako se celo v boljših časih ni moglo več nuditi zanje.

Poleg tega pa vzemimo, kako se je postopalo pri invalidskemu narodnemu fondu, ki je specijelno namenjen samo za vojne žrtve, pa so bila izdana iz tega fonda razna posojila neinvalidom, glede katerih je invalidski kongres v Beogradu ostro protestiral.

Kaj moremo potem pričakovati? Delce sprememb, ki gotovo ne bodo izboljšale glavnega zla, ki ga je napravil invalidski zakon iz leta 1929.

Kongres »Ciamaca« je sprejel resolucijo, da bo njegova organizacija sodelovala z našim združenjem za nov invalidski zakon, toda kakor nam je iz prednavedenega smatrati, je to vprašanje vseeno v nepovoljni situaciji. Mislimo, da bomo dobili nezadostne spremembe.

Pri izdelavi načrta je imel Središnji odbor dva svoja zastopnika, toda imela sta jako težko stališče glede naših minimalnih zahtev. Naši predlogi so naletavali na odpor pri komisiji in marsikaj ni prodrlo in tudi v bodoče ne bo prodrlo.

Najbolj jasno nam pokažejo, kakšno zboljšanje invalidskega zakona nam je pričakovati, razprave o finančni podlagi.

Že večkrat smo poročali, da je naš Središnji odbor izdelal sam načrt sprememb invalidskega zakona, ga statistično utemeljil in predložil na merodajna mesta. 1933 je podal po stanju načrta Središnjega odbora tedanji minister socialne politike in narodnega zdravja g. Pucelj ministru za finance g. Djordjeviću, koliko bi znašal približno finančni efekt za take spremembe, kot jih zahteva naše združenje.

Iz poročila Središnjega odbora za kongres objavljenega v posebni brošuri posnemamo sledeče:

	Din
Za priznanje 7662 reduciranih invalidov bolnikov	6,040.000
Za priznanje 1627 družinskih članov po umrlih invalidih bolnikih	2,313.000
Za priznanje invalidov iz albanske vstaje in koroških invalidov	1,000.000

Za priznanje cele invalidnine onim, ki so zaposleni v samoupravnih službah	400.000
Za § 26 sprememb	180.000
Za priznanje vdov po invalidih VII. in VIII. skup.	1,680.000
Za priznanje reduciranih roditeljev	3,000.000
Za priznanje podpore hčeram po 16. letu starosti do možitve	1,000.000
Za priznanje onih, ki so zamudili rok za ponovno sojenje	4,000.000
Za priznanje vseh, ki bi prišli v poštev ob povečanju davčnega cenzusa na 200 Din do invalidnine	12,710.000
Za priznanje 10% drugih oseb po § 104 sprememb	6,600.000

Tako bi cel finančni efekt znašal **38,623,800 Din**, ker pa je treba vpoštovati najmanj 20% prirastek, bi bilo potrebno za spremembe **46,711,000 dinarjev**.

Ministrstvo financ se s tem ni skladalo iz razlogov težkega ekonomsko-financijskega stanja, ki se ni nič zboljšalo. Ker je bila država že leta 1929 prisiljena iz tega stališča na restrikcije, morajo iste še nadalje ostati, ker je ekonomska depresija še bolj zmanjšala plačilno zmožnost naroda in bi to v prvi vrsti napravilo posledice na stanje državnih financ.

Tako je načrt Središnjega odbora propadel. Napravili smo protestne shode in nadaljnje intervencije.

Postavljene so bile komisije za učenje načrta sprememb v ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja. Delale so na podlagi minimalnega finančnega efekta tako, da se načrta našega združenja in te komisije zelo razlikujeta. Naš načrt zahteva priznanje invalidov-bolnikov od 20% naprej, ustanovitev X. skupine za 20% invalide, invalidsko podporo za hčerke preko 16. leta do možitve, podporo roditeljem neglede na to, da imajo še druge sinove, pogrebno v obliki 3 mesečne invalidnine z dodatki, da ima pravico do ponovnega sojenja vsak, kadar ima nove dokaze ravnatoka na povečanje invalidnine, vpoštovanje samo invalidovega deleža pri zadruzi, povečanje davčnega cenzusa na 200 Din, ustanovitev invalidskih domov tekom 3 let, ustanovitev kontrolnega odseka pri invalidskem združenju in zadrugah, priznanje gotovih let za pokojnino invalidom-uslužbencem, dosmrtno pravico do ortopedskih pripomočkov družinam, brezplačno zdravljenje in zdravila vsem invalidom za vse bolezni, ki ne izvirajo iz vojne in da sprejemajo brezplačno zdravljenje in zdravila tudi doma ter v vseh državnih kopalniških, zdraviliških in sanatorijih, ugodnosti pri zdravljenju tudi ostalim vojnim žrtvam, neomejeno polovično vožnjo invalidom, ostalim pa trikratno in to tudi po drž. avtobusih, brezplačno vožnjo druž. članom če potujejo k zdravljenju, oprostitev poštnih in drugih taks, kuluka itd. Vse to bi zahtevalo približno gori navedeno finančno potrebo. V načrtu, ki ga je izdelala komisija pa je do sedaj: pogrebna za I., II. in III. skupino je enomesečna, za ostale skupine tromešena, ženi ali deci pa pripada še podpora v obliki 2-mesečne invalidnine, pokojnina pripada tudi družinam umrlih invalidov VII. skupine, otroci ako so duševno ali telesno nesposobni dobivajo podporo tudi preko 16. leta, vdovam, ki se može se prizna triletna (ne dvoletna) podpora, višje invalidsko sodišče se nekoliko spremeni in sicer dobi komisija 6 članov in se rešuje ako se vsi ne skladajo pri tolmačenju zakona s sklicanjem občne komisije, ki jo skliče minister, združenje invalidov se oprosti poštnine in taks na državne in samoupravne urade, brezplačno vožnjo za slučaj zdravljenja imajo vse osebe zaščitene z inv. zakonom, iz narodn. inv. fonda se daje pomoč Središnjemu odboru za vzdrževanje invalidskega doma, invalidi od I.

do V. skupine se oproste kuluka, davčni cenzus se poveča na 150 Din, prizna se s pravico do vse zaščite invalide bolnike od 80% naprej, vsem ki zadobe pravico zaščite po teh spremembah se dovoli nove prijave, invalidi, bolniki, ki drugače niso po zakonu zaščiteni imajo pravico zdravljenja in do brezplačne vožnje za zdravljenje, vse osebe, ki smatrajo, da imajo po spremembah pravico zaščite pa imajo tudi pravico do ponovnega sojenja.

Torej kakor se vidi, je za najnujnejšo rešitev invalidskega vprašanja predvideno mnogo premalo. Razumljivo, da naše združenje vodi nadaljnjo borbo, ker bi bilo tako izboljšanje skoro toliko kot nič. To mora biti tudi jasno vsem, ki odločajo o invalidskem vprašanju, zato pa spremembe niso izšle. Ne smemo obupavati, pač pa delati. Od načrta do uresničenja je lahko še mnogo doseženega, saj se vprašanje proučava in se stalno na njem deluje.

Naši člani bodo iz vsega prednavedenega spoznali, da je združenje vodilo res pravo in energično borbo, da je dovedlo vprašanje vsaj v tak štadij. Ako pomislimo na današnje slabe čase, je to vsekako veliko. Res, da je vprašanje vojnih žrtv tako škandalozno slabo, da kriči nujna potreba sama po reviziji, zato pa hočemo s slučajem iz našega mizernega življenja iz vrst naših bednih in pozabljenih vojnih žrtv dokazovati naprej, da je treba invalidsko vprašanje zadostno in dovoljno rešiti v čast naroda in dobrobit države.

Udeleženci na Oplencu. Predsedniki Krajevnih odborov in drugi zastopniki, ki so bili po otvoritvi invalidskega doma v Beogradu v pondeljek potem na Oplencu, naj javijo Oblastnemu odboru ako in koliko žele fotografij, da jih naročimo.

Smešnice

OTROŠKA.

— Papa, zakaj pa mamica neprestano poje?
— Mar ne veš, da uspava Jurčka?
— Ali bo nehala peti, ko bo Jurček zaspal?
— Seveda.
— Mar bi se ne mogel Jurček delati kakor da spi?

NAJDRAŽJE POHIŠTVO.

— Najdražje pohištvo na svetu so ministrski stolčki.

IMENITNA URA.

— Kako gre ura, ki sem ti jo podarila za god?
— Imenitno. V eni uri se pomakne kazalec za 85 minut naprej.

TAKTNOST.

— Draga sosedica, niste mi še vrnili kavnega pribora, ki sem vam ga posodila pred dvema mesecema.
— Prav pravite, toda ta čas sem ga rabila še večkrat, pa vas nisem hotela tako pogosto nadlegovati.

NI ČUDA.

Gospod, ki mu je poslal golob »vizitko« na klobuk: Zdaj se pa ne čudim več, da je vrgel Noe iz svoje barke najprej goloba.

SREČEN IZID.

Gospa: Danes sem prvič kuhala svojemu možu obed in presrečna sem.
— No, kako je pa izpadlo? jo vpraša sosedica.
— Imenitno, jutri dobimo novo kuharico.

NAJMLAJŠA VIOLINISTKA SVETA.

Kot najmlajša članica damske kapele igra v neki dunajski restavraciji »najmlajša virtuozinja na svetu« miss Evelyn, kakor je rečeno na lepkih. Navdušen poslušalec ji kupi vrečico bonbonov.

— Kupite ji raje dve vrečici — mu svetuje prodajalka, — sicer bo doma lasanje.
— Mar ima ta gospodična doma sestro?
— Sestre ne, pač pa dva otroka.

MODERNI OTROCI.

— Koliko je pa stara tvoja sestrica, fantek?
— Letošnji model je, gospod.

Radi invalidskega kongresa v Beogradu se je septemberska številka zakasnela, zato izdajamo povečano tako, da velja za septembersko in oktobersko številko. Dne 31. oktobra t. l. izide prihodnja novemberska številka in bo potem list izhajal redno prvega v mesecu za isti mesec naprej.

RADODARNOST.

Sloviti avtor »Gergantue« Rabelais je preživljal zadnje ure. Prijatelji so ga prosili, naj napiše oporoko. Takoj so mu prinesli papir, pero in črnilo. Napisal je oporoko, jo zapечатil in napisal na ovoju: — Odpreti šele po moji smrti.

Ko je umrl, so osupli sorodniki čitali: — Zadolžen sem do ušes, nimam niti beliča, kar pa ostane, zapuščam svojim sorodnikom.

NI SAM.

— Mislim, da bi mogli objaviti mojo pesem, saj sem že dolgo vrsto let vaš naročnik.

— Da, toda ozirati se moramo tudi na druge, ki so že dolgo naročeni na naš list.

V KARNEVALSKI NOČI.

Natakar: — Oprostite, prosim eno pivo premalo ste izvolili napovedati.

Našemljena maska: — Je že mogoče. Najbrž bo tisto, ki sem ga več popil.

MED SPIRITISTI.

Medij: Duh vašega prvega moža bi rad, če bi mu mogli slediti v inostranstvo.

Drugi mož sam pri sebi: To je sijajno!

UMESTEN STRAH.

— Povem ti, da za geologe ne pomeni tisoč let nič.

— Križ božji, jaz sem mu pa baš včeraj posodil 500 Din!

OČETOV UKOR.

Bratca sta si skočila v lase. Manjši je bil našeskan in se na vse pretege dere. — Kaj si mu pa zopet storil, cigan ti grdi? — zakriči oče na starejšega.

— Nič, očkal

— Torej mu drugič ne stori več!

NOBLESA.

Mlad gospod gre z damo v kavarno. Ne da bi kaj naročil, se vrže takoj na novine. Dama ogorčeno: Čujte vendar, to je pa že od sile! Povabili ste me s seboj v kavarno, zdaj pa čitate en list za drugim, ne da bi kaj naročili zame.

Gospod se opraviči in zakliče: — Pst, natakar, prinesite tej dami tu tudi nekaj listov.

DVOJNI OTROCI.

— Kako pravimo otrokom, ki ne govorijo resnice?

— Lažnjivci.

— A otrokom, ki govorijo resnico?

— Les enfantes terribles.

A, TAKO.

— Zakaj si pričel pozno v šolo, Kohn?
— Neki gospod je izgubil na ulici kovanec za 50 Din in mnogo ljudi ga je iskalo. Nihče ni hotel oditi, dokler se kovanec ne najde.

— Kaj pa je tebe brigalo to?

— Kako da me ni brigalo, saj sem stal na njem.

ZEMLJEPIS.

— Pri vas v Braziliji je gotovo vroče.

— Seveda, saj je oddaljeno naše mesto od ekvatorja samo eno stopinjo.

— Proti severu ali proti jugu?

— Proti severu.

— No, to je še dobro.

DOBER RECEPT.

— Čuj, prijatelj, kaj ti je svetoval zdravnik proti nervoznosti?

— Svetoval mi je, naj hodim po prstih.

— In je pomagalo?

— Pa še kako! Zasačil sem svojo ženo z njenim domačim prijateljem.

ŠKOTSKA.

Škot pride v trgovino z gumijastimi ovratniki in zagodrnja:

— Gospodična, prav nič nisem zadovoljen z vami. Lani sem kupil pri vas ovratnik in pogledjte, kako je umazan.

Izdaja Udruženje vojnih invalidov. Odgovorni urednik: Matej Jevak, Miklošičeva cesta št. 13. Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani, predstavnik Albert Kolman.